

**Parshat Shmini
Speaking Silently**

Simon Wolf

In Parshat Shmini, the consecration of the Mishkan on the Eighth Day is marred by the tragic deaths of Nadav and Avihu. At that painstaking moment, Moshe turns to Aharon and tells him, "this is what God meant when He said, 'through those close to Me, I am sanctified and before the people I will be glorified'..."¹ Aharon's reaction is "Va'Yidom Aharon (וַיִּדֹם אַהֲרֹן)." On the surface it seems that Aharon's response was silence and that is the way the word is translated by the Aramaic commentators; they render the word "Va'Yidom (וַיִּדֹם)" as "V'Shatik (וְשָׁתִיק), and he was silent."² Aharon's reaction would then be construed as embodying the dictum of Rabban Shimon ben Gamliel, "all my days I grew up amongst the sages and I have found nothing better for a person than silence (ולא מצאתי לגוף טוב אלא) (שתיקה)."³ It also would be the source for Rav Pappa's statement in the Gemara Berachot that "the primary reward in the house of mourning is silence (אגרא דבי טמיה – שתיקות)."⁴ On the other hand, if that is the case, why then does the Torah not simply utilize the verb Shatak (שָׁתַק) and describe Aharon's reaction as Va'Ishtok (וַיִּשְׁתַּק אַהֲרֹן)?⁵ This would imply that the word Va'Yidom (וַיִּדֹם) means something more or different than to simply be silent. It is interesting to note that most of the commentators indicate that Rav Pappa's statement above does not refer to the mourner but rather to those that are consoling the mourner. It is a directive for those comforting the mourner to either desist from

side conversations when the leader is providing consolation⁶ or it is a directive to those comforting the mourner to remain silent until the mourner initiates the conversation.⁷ That would also imply that there is an expectation that the mourner speak up rather than remain mum. In addition, did Aharon not have any emotional response to the death of his sons (see [Parshat Shmini – Sharing the Burden](#)) that he is simply silent in the face of this untold tragedy?

In Az Yashir, the verb Damam (דָּמַם) is used to describe the reaction of the other nations to God's shepherding His nation through the waters of the Yam Suf and wreaking havoc and destruction amongst their enemies. "Fear and dread shall grip them; from the greatness and might of your arm, they shall be made still as a stone (וַיְדָמוּ כְאֶבֶן)."⁸ The usage of the word here implies that they are frozen in shock by the events, rendered inanimate like a stone from that which they hear. In a similar vein, one could explain the silence of Aharon as being a result of the shock he had just experienced.⁹ In a very human sense, he was overwhelmed and could not process or comprehend that which had just taken place and therefore he is left devoid of any feeling or completely inanimate. It is even possible that the latter part of the Pasuk (וַיִּדֹם אַהֲרֹן) is not a result of Moshe's words, but rather what precipitates Moshe's words to Aharon to try to bring him some consolation or to elicit some reaction from him.

The Abarbanel¹⁰ and the Ktav V'Hakabala see this "stone silence" as an indication of Aharon's

¹ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דָּבַר יְיָ לְאֹמֵר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶפְבֹּד וַיִּדֹם אַהֲרֹן: (ויקרא יג.)
² ואמר משה לאהרן הוא דמליל יי למימר בקרבי אתקדש ועל אפי כל עמא אתיקר ושתיק אהרן: (אונקלוס ויקרא יג.) \\\ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הִיא דְמַלִּיל יי עמי בְּסִינֵי לְמִימֵר בְּדַקְרִיבֵי קְדָמֵי אֲנָא מְקַדֵּשׁ מִשְׁכַּנָּא דְאִין לֹא מִן מְזַדְהָרִין בְּעֵיבֵידֵת קִוְרִבְנֵיא אוֹקִיֵּידִין בְּשִׁלְהוּבֵית אִישְׁתָּא מִן קְדָמוּ מְטוּל דְעַל מִיחְמֵי כָל עֵמָא אִיתִיקֵר וְשִׁמְעַ אַהֲרֹן וְשִׁתִּיק וְקִבִּיל אֲגַר טֵב עַל מִשְׁתַּוְקֵיה (תרגום יונתן ויקרא יג.)
³ שמעון בנו אומר כל ימי גדלותי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא: (משנה אבות א, ז)
⁴ אמר רבי זירא: אגרא דפרקא - רהטא. אמר אביי: אגרא דכלה - דוחקא. אמר רבא: אגרא דשעמטא - סברא. אמר רב פפא: אגרא דבי טמיה - שתיקותא. אמר רב זוטרא: אגרא דתעניתא - צדקתא. אמר רב ששת: אגרא דהספדא - דלויי. אמר רב אשי: אגרא דבי הלולי - מילי. (ברכות ו:) \\\ אגרא דבי טמיה פירוש אבל ויוצא באטב"ח ובאלב"ם (בערוך בערך טס וגם ב"ר"ם ברכות ו:) \\\ ...ודע דע"פ המבואר באגדה זו דהאבל ששוקק מקבל שכר על שמקבל באהבה מדת הדין ואינו קורא תגר על מדותיו של הקדוש ברוך הוא - ע"פ זה יש לפרש האגדה בברכות ו' ב' אגרא דבי טמיה שתיקותא, ופרשו המפרשים מה שהמנחמים שותקים מקבלים שכר, ואין זה מבואר, מה זכותם בזה ששותקים, אבל לפי אגדה זו נראה דקאי על האבל, דכשמתאספים המנחמים אצלו והוא אינו מתאונן לפנייהם על המאורע שקרה לו אלא יושב דומם ומקבל ברוח גזירת הקדוש ברוך הוא - מקבל על זה שכר: (תורה תמימה הערות ויקרא י הערה ג)
⁵ וַיִּשְׁתַּחֲוּ כִי־יִשְׁתַּקְוּ וַיִּנָּחֵם אֶל־מַחֲזֹחַ חֲפָצָם: (תהילים קז, ל) \\\ בְּאֶפְסַ עֲצִים תִּכְבֶּה־אֵשׁ וּבִגְאֵין יִרְאֶן וַיִּשְׁתַּקְוּ מִדָּוִן: (משלי כו, כ) \\\ וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ מִה־יִּגְעֶשֶׂה לָךְ וַיִּשְׁתַּקְוּ הַיָּם מִגְעֵלֵינוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְיִסְעֶר: (יונה א, יא וגם שם ב')

⁶ אגרא דבי טמיה שתיקותא. אין נראה לפרש דמיירי באבל ושותק ומקבל שכר כדכתיב וידום אהרן, דכל הני מיירי במי שעושה המצוה והאבל אינו עושה שום מצוה, הילכך נ"ל דמיירי דאיתם שבתים לבית האבל שיש להם לישב ולשתוק ולשמע דברי הגדול המנחם אותם ואם היו אחרים מדברים אין זה כבוד ותחומין לאבל... (תוספות הרא"ש ברכות ו:)
⁷ אמר רבי יוחנן: אין מנחמין רשאין לומר דבר עד שיפתח אבל, שנאמר אחרי כן פתח איוב את פיהו והדר יוען אליפז התימני. (מועד קטן כח:) \\\ אגרא דבי טמיה שתיקותא. פי' בית האבל (פסקי הרי"ד ברכות ו:) \\\ עיין במהרש"א ברכות ו: שמקשר בין הגמרא בברכות לגמרא במועד קטן.
⁸ תפל עליהם אימתה ופחד בגדל דרועך וידמו כְּאֶבֶן עד יעבר עמך יקוק עד יעבר עם זו קניית: (שמות טו, טז) \\\ וגם: רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמֵר וְרַשְׁעִים בְּחַשֶּׁךְ יִדְמוּ (perish) כי לא בכח יגבר איש: (שמואל א יד, ט) \\\ הוּא אִמְרַ לְעַץ הַקִּיצָה עוֹרֵי לְאֶבֶן דוֹמָם הוּא יוֹרֵה הַנֶּה הוּא תְּפֹשׁ זָהָב וְכֶסֶף וְכָל רוּחַ אֵין בְּקִרְבּוֹ: (חבקוק כ, ט)
⁹ ...ואהרן בודאי השתומם בראותו הפרץ שפרץ ה' בבניו על חטא קל כזה (ואולי זה ענין וידום אהרן שבסוף הפסוק וסרס המקרא ודרשוהו), עד שאמר לו משה שהקרבנים לקל צריכים להשמר אפילו מדברים שאינם רעים ממש רק בלתי הגונים, ובזה יגדל כבוד ה' שכל העם ישמרו מצותיו גם כי רבות הנה, בראותם בחריני שומרים משמרת יותר קשה מזו שהוטלה עליהם. (הואיל משה ויקרא יג.)
¹⁰ ...אבל פירוש וידום אהרן הוא שנהפך לבו והיה כאב דומם ולא נשא קולו בבכי ובמספד כאבל אב על בניו. גם לא קבל תנחומים ממשה כי לא נותרה בו נשמה והדבור אין בו ולכן אמר וידום אהרן שהוא מלשון דומם ושותק... והנה צוה אחר זה יין ושכר אל תשת לפי שהיה לב אהרן ובניו כלב אשה מצרה על שרפת בניו ומפני אזהרת משה לא היו יכולים לבכות ולספוד כראוי ומפני זה אולי ישנו יין כדי לשכח צרתם כמו שאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ישתה וישכח רישו הנה מפני זה בא הדבור לאהרן לומר יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך ובואו לו בזה שתי סבות מונעות אליהם שתייתו. (אברבנאל ויקרא יג.)

ability to completely conquer his emotions.¹¹ He was able to reach a place of complete acceptance of the decree from heaven and the Va'Yidom is inanimate in the sense that Aharon reached an inner peace, a place with no emotional discord. This is very similar to Chazal's view that Aharon's silence was a Tziduk HaDin (צדוק הדין). "Once the sons of Aharon died, Moshe said to him: 'Aharon, my brother, your sons died only to sanctify the name of the Holy One, Blessed be He.' When Aharon knew that his sons were beloved by the Omnipresent, he was silent and received a reward, as it is stated: 'And Aharon held his peace (וַיִּדָם אַהֲרֹן)'. And likewise Dovid in Tehillim states: 'Resign yourself to God, and wait patiently for Him (דָּוִם לִיקָוֶךָ וְהִתְחַלֵּל לוֹ)';¹² although He strikes down many corpses around you, you be silent and do not complain. And likewise in Kohelet, Shlomo says: 'A time to keep silent, and a time to speak (עַת לְהִשָּׁתֵּן וְעַת לְדַבֵּר)'.¹³ There are times that one is silent and receives reward for the silence, and at times one speaks and receives reward for the speech."¹⁴

Another possibility is the use of the verb Damam (דָּמַם) in Yehoshua's miraculous victory over the Emorites. There, Yehoshua implores God, "the sun in the Givon should stand still (שָׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן) and the moon in the valley of Ayalon."¹⁵ This usage of the verb would imply that Aharon was stilled from his disquiet or that there was a disruption in what would be the natural course. In that sense, he was comforted by Moshe's words that dispelled his uneasiness.¹⁶ It could

also be that he chose not to react in a natural fashion either because of his stature¹⁷ or because of Moshe's explanation.¹⁸ The use of the same verb (וַיִּדָם) to describe God's halting of the sun and Aharon's reaction to the death of his sons might be a veiled reference to the fact that in a sense nature is overturned by the death of leaders of such caliber or that the natural world is unable to proceed as normal given the tragedy at hand.¹⁹

The most common usage of the verb Damam (דָּמַם) in Tanach is to be silenced. It is to disengage from an activity or stifle a noise. The Rashbam cites the Pasuk in which Yechezkel is directed by God not to act like a normal mourner, but rather "be silent from moaning..."²⁰ In a similar fashion, he suggests that Aharon held himself back from what he really wanted to do which was to mourn and to cry.²¹ The Ramban has a more extreme formulation where he suggests that Aharon was crying and wailing until Moshe comforted him.²² It is unclear as to whether Aharon then only silenced his wailing, but continued to cry, or completely desisted from expressing any signs of mourning. Based on the Pasuk in Eicha, "...give no rest to the pupil of your eye (from tears) (אֵל תִּדְמַם בֵּית עֵינֶיךָ),"²³ he also suggests that the verb Damam (דָּמַם) can refer to the "silencing" of shedding of tears and not just to the stifling of audible noises. In that case, Aharon was crying until he was comforted by Moshe. Both of these interpretations portray Aharon as caring and emotional and paint a

¹¹ וידם אהרן – הרמב"ן אמר מתחלה היה בוכה ואחר כך שתק, ואין זה נראה דאילו כן היה ראוי לומר וישתוק אהרן כי ההואה הפרטית של לשון שתיקה היא ע"צ ההפסקה, אם הפסק מדבור או שביתה ומנוחה מתנועה הקודמת, כמו וישמחו כי ישתוקו (תהלים ק"ז) דהיינו כשינוחו מתנועתם שגרם להם סער הים וגליו, וכן וישתק הים מעלינו (יונה א'), אמנם לשון דמם הונח בפרטות לרש"פ על השתיקה הרצונית שמוסכם ברצונו לשתוק, והוא לשון השואה (מן שיתני דוממתי נפשי, דמיתי לקאת מדבר) דהיינו שהוא מושהו ברצונו ואין בו ערעור פנימי המציק לשידבר, כ"א הסכמה גמורה והשואה הרצון להיות שוקט וישותק ואינו מתפעל כלל אל הדבור, מזה אמר דם לה' והתחולל לו, טוב ויחיל ודומם ענינם לשון סלוק המית הנפש וקבול הדבר בפשיטות נמרץ בלי ערעור ופקפוק, וכן לך דומיה תהלה פי' דומיה של אדם בעת שמקבל דינך נחשב לך כאילו הוא מהלל אותך, ומזה אמר כאן וידם אהרן מגיד שבחו של אהרן שהיה שותק ברצון גמור שוב בדעתו בלי שום ערעור על המקרה שאירע לו. (הכתב והקבלה ויקרא יג, וגם עיין רש"י הירש תהלים לז, ר"ל)

¹² דָּוִם לִיקָוֶךָ וְהִתְחַלֵּל לוֹ אֵל תתתן בְּמִצְוֹתַי לְדַבֵּר בְּאִישׁ עֲשֵׂה מִצְוֹתַי: עַת לְקָרוֹעַ וְעַת לְתַפֹּר עַת לְהִשָּׁתֵּן וְעַת לְדַבֵּר: (קהלת ג, ז)

¹³ דכתיב: (שמות כט) ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי, אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, דבר זה אמר הקדוש ברוך הוא למשה ולא ידעו עד שמתו בני אהרן, כיון שמתו בני אהרן, אמר לו: אהרן אחי, לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקדוש ברוך הוא, כיון שידע אהרן שבניו ידעו מקום הן, שתק וקבל שכר, שנאמר: וידם אהרן. וכן בודד הוא אומר: דום לה' והתחולל לו, אף על פי שמפיל לך חללים חללים את שותקו. וכן בשלמה הוא אומר: עת לחשות ועת לדבר, פעמים ששותק ומקבל שכר על השתיקה, פעמים מדבר ומקבל שכר על הדבור. והיינו דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן, מאי דכתיב: (תהילים סח) נורא אלהים ממקדשך? אל תיקרי ממקדשך אלא ממקדושיך, בשעה שעושה הקדוש ברוך הוא דין בקדושיי, מתיירא ומתעלה ומתהלל. (זבחים קטו: ורש"י ויקרא יג)

¹⁴ אַז יְדַבֵּר; הוֹשֵׁעַ לִיקָוֶךָ בְּיוֹם תֵּת יְקָוֶךָ אֶת הָאֲמָרִי לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְעֵבְרִי: יִשְׂרָאֵל שָׁמַח בְּגִבְעוֹן דָּוִם וַיִּרְחַם בְּעַמָּה אֵילָוִן: וַיִּדָם הַשָּׁמַיִם וַיִּרְחַם עַמְדָּה עַד יָקָם גּוֹי אֲבִיבֵי הָלֵא הִיא כְּתוּבָה עַל סֵפֶר הַיִּשָּׁר: וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמַיִם בְּחִצֵּי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לְבֹא כְּיוֹם תַּמִּים: (הושע י, יב-ג) \\\ \\\ וגם: אִם כֹּה יֹאמְרוּ אֵילָוִן דָּמוֹ עַד הִגִּיעֵנוּ אֲלֵיכֶם וַעֲמַדְנוּ תַּחֲתֵינוּ וְלֹא נִעְלָה אֲלֵיהֶם: (שמואל א, יד, ט)

¹⁶ וידם אהרן – אהרן נרגע כששמע שבניו נענשו עונש חמור כל-כך דווקא מפני שהיו מקורבים לה'. (רד"ך הופמן ויקרא יג)

¹⁷ וידם אהרן – רוצה לומר ששתק, ולא צעק ובכה על זה כחוק שאר האנשים, כי ליתרון

¹⁸ וידם אהרן – שלא בכה. דבכיה על המת הוא באמת מצוה כדאיתא במ"ק שלשה לבני. ומי שאינו בוכה על קרוביו ה"ז מגונה וכמו שהאר"ן הרמב"ן בהקדמה לס' תה"א. אבל הטעם לזה הוא אם במיתת בנים קטנים ר"ל ובא לעונש. הרי התכלית עומד ומצחק ומוסיף בזה צער לאביו. ואם בקרובים גדולים ואין בא לעונש החי מ"מ הרי כבוד המת הוא והרי כבוד המת הוא ענין גדול שדוחה לאו דטומאת הכהנים כידוע. אבל בזה הענין שהודיע משה אשר מיתתם הוא לתכלית כבוד ה' ישראל א"כ אין לאהרן לבכות... (העמק דבר ויקרא יג, בפ"י הראשון)

¹⁹ וידם – ב' וידם אהרן וידם השמש רמז למה שאמרו מאורות לוקין על אב בית דין שמת ובני אהרן היו אב ב"ד. (טור פ"י הקצר ויקרא יג)

²⁰ בן אדם הנני לקח ממך את מחמד עיניך במגפה ולא תספד ולא תבכה ולוא תבוא דמעטך: האנק דם מתים אכל לא תעשה פֶּאָרֶךְ חֲבוּשׁ עֲלֶיךָ וְנִעְלִיךְ תִּשִּׁים בְּרַגְלֶיךָ וְלֹא תַעֲטָה עַל שִׁפְפֹּם וְלֹחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכַל: (יחזקאל כד, טז-יז) \\\ לָכֵן יָפְלוּ בַחֲזוֹרָתָהּ בְּרַחֲבֶתֶיהָ וְכָל אֲנָשִׁי הַמִּלְחָמָה יִדְמוּ בַיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יִקָּוֶךָ צְבָאוֹת: (ירמיהו מט, טו, ו גם שם נ"ל) \\\ לֹלֵי יִקָּוֶךָ עֲזָרְתָה לִי כִמְעַט שָׁכַנָּה דוֹמָה נִפְשִׁי: (תהילים צד, יז) ועוד

²¹ וידם אהרן – מאבילותו ולא בכה ולא התאבל, שכן כת' ביחזקאל בן אדם הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגפה וגו' האנק דום מתים אכל לא תעשה, אף כאן וידם ממה שהיה רוצה להתאבל ולבכות. וזהו מוסר ואמיתת פשוטו... (רשב"ם ויקרא יג, א-ג) \\\ ...וידם אהרן כמו שמצינו ביחזקאל האנק דום אבל מתים לא תעשה אף כאן וידם אהרן ממה שהיה רוצה להתאבל. (חזקוני ויקרא יג)

²² וידם אהרן – שהיה בוכה בקול, ואז שתק. או כטעם ואל תדום בת עיניך: (רמב"ן ויקרא יג)

²³ צַעַק לְבָבִים אֵל אֲדֹנָי חוֹמַת בֵּית צִיּוֹן הוֹרֵדֵי כַחֲסֵל דַּמְעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֵל תִּתְּנִי פִּגְתִּי לָךְ אֵל תִּגְדֵם בֵּית עֵינֶיךָ: (איכה ב, יח)

picture more befitting the soft human touch that is usually associated with Aharon and which makes Aharon's leadership and character so unique. It also indicates that Aharon's silence was suppressing his true feelings of sadness that continued even after being comforted by Moshe. The Netziv has the most radical presentation of this human side where he suggests that the use of the word Va'Yidom (וַיִּדֹם) indicates that Aharon desisted from crying, but did not joyously accept the words of comfort proffered by Moshe as would be befitting someone of Aharon's stature. This inconsolability was the result of the personal responsibility and guilt he felt over the loss of his children.²⁴

The Abarbanel rejects the Ramban's notion that Aharon was sobbing and moaning out of bitterness until comforted by Moshe since complaining against God would be an inappropriate reaction on the "wedding day" of the consecration of the Mishkan and antithetical to Aharon's persona.²⁵ The Chatam Sofer rejects the Abarbanel's criticism since his dismissal and undermining of the Ramban is premised on the misquoting of his position. When citing the Ramban, he adds the modifier "out of bitterness" to describe Aharon's crying. Alternatively, the Chatam Sofer suggests that Aharon was crying since he thought he was responsible for the death of his children (חטא) (העגל). Moshe then tells Aharon that crying over his sins would undermine the sanctification of the Mishkan through the death of the righteous (נדב ואביהוא) and therefore Aharon desists from sobbing over his guilt. The Ktav V'Hakabala rejects the Ramban's entire approach because he believes that the verb Shatak (שתק) implies the cessation of an activity whereas Damam (דמם) implies an equanimity from the outset.²⁶

There are two other uses of the term Damam (דמם) in Tanach which are interesting to explore. One that is a pretty common usage, and manifests itself in two ways, is a patient silence or an anticipatory silence. For instance, the Pasuk in Eicha that states, "It is good to wait patiently (hope silently) for the salvation of God (טוב וַיְחַיֵּל וְדוֹמָם לְתַשׁוּעַת יְקֻנָּה)." Or the Pasuk in Tehillim that states, "Solely (for God), my soul expectantly (silently) awaits, because from Him derives hope."²⁷ In this context, Aharon's silent acquiescence to God's will could have also contained within it a smidgen of hope. It could be that Va'Yidom Aharon (וַיִּדֹם אַהֲרֹן) means that Aharon hopefully awaited some clarification or patiently anticipated God's salvation from this difficult predicament. His acceptance of the situation was premised on faith in the principle that "whatever God does must be for the good,"²⁹ since one is generally unable to fully comprehend the events as they transpire. The death of his two sons was devastating and Aharon does not respond with a stilled silence but rather with an anticipatory silence seeking solace and further understanding of the tragedy.

The last possible explanation is based on the related word D'Mama (דַּמָּמָה). Silence is a relative term. It can mean absolute silence as compared to any audible noise or it could be a subdued sound in contrast to a roar. The Pasuk in Tehillim says, "He (God) brought calm to the storm (יָקַם סְעָרָה לְדַמָּמָה) and stilled its waves."³⁰ God did not completely silence the sea, but rather reduced its storminess to a whisper or returned it to its natural state. Similarly, in Eliyahu's encounter with God in the desert, the verse says that "...there was a fierce and mighty wind splintering mountains and shattering rocks that preceded God, but God was not present in the wind; after the wind came an earthquake, but God was not in the earthquake; after the earthquake a raging fire, but God was not

²⁴... אבל בזה הענין שהודיע משה אשר מיתתם הוא לתכלית כבוד ה' וישראל א"כ אין לאהרן לבכות. והרי זה דומה לאב שנטול בגד בנו לדבר הכרחי ואם הבן יבכה ויצטער יאה גורם צער לאביו משא"כ אם מראה פנים צהובות ה"ז עושה בזה לר לאביו במה שהראה כי רצון אביו זהו רצונו. מיהו ראוי היה לכתוב וישמע אהרן היה במשמע שפיר ששמע והבין אשר לפניו. אבל וידם משמעו אע"ג שלא בכה מכ"מ לא קבל ג"כ בשמחה דברי משה כראוי לאהרן קדוש ה'. אבל לא משום מיעוט חסידות ח"ו אלא משום שהבין שיש בזה דברים בגו בנוגע לחטא העגל. וכאשר יבואר בתשובת אהרן על השעיר אשר שורף. (העמק דבר ויקרא יג.)

²⁵... ואמרו וידום אהרן כתב הרב רבי משה בר נחמן שהיה אהרן בוכה וצועק במר רוחו וכאשר דבר משה שתק ולא בכה עוד ואינו נכון שירים קולו ויצעק לפני האלקים ביום חתונתו וביום שמחת לבו... (אברבנאל ויקרא יג.)

²⁶ וידם אהרן – הרמב"ן אמר מתחלה היה בוכה ואחר כך שתק, ואין זה נראה דאילו כן היה ראוי לומר וישתוק אהרן כי ההוראה הפרטית של לשון שתיה היא ע"צ ההפסקה, אם הפסק מדבור או שביתה ומנוחה מתנועה הקודמת, כמו וישמחו כי ישתוק (תהלים ק"ז) דהיינו כשינוחו מתנועתם שגרם להם סער הים וגליו, וכן ישתוק הים מעליו (יונה א'), אמנם לשון דמם הונח בפרטות לרש"פ על השתיקה הרצונית שמוסכם ברצונו לשתוק, והוא לשון השואה (מן שויתי ודממתי נפשי, דמיתי

לקאת מדבר) דהיינו שהוא מושהו ברצונו ואין בו ערעור פנימי המציק לשידבר, כ"א הסכמה גמורה והשואת הרצון להיות שוקט ושותק ואינו מתפעל כלל אל הדבור; אמר דם לה' והתחולל לו, טוב ויחיל ודומם ענינם לשון סלוק המית הנפש וקבול הדבר בפשיטות נמרץ בלי ערעור ופקפוק, וכן לך דומיה תהלה פי' דומיה של אדם בעת שמקבל דינך נחשב לך כאילו הוא מהלל אותך, ומזה אמר כאן וידם אהרן מגיד שבחו של אהרן שהיה שותק ברצונו גמור שיה בדתו בלי שום ערעור על המקרה שאירע לו. (הכתב והקבלה ויקרא יג.)

²⁷ טוב וַיְחַיֵּל וְדוֹמָם לְתַשׁוּעַת יְקֻנָּה: (איכה ג,כו)
²⁸ אַךְ לְאַלְקִים דּוֹמֵי נַפְשִׁי כִּי מִמֶּנּוּ תִקְוֹתֵי: (תהילים סב,ו) \\\ אַךְ אֶל אֱלֹקִים דּוֹמֵיהַ נַפְשִׁי מִמֶּנּוּ: יְשׁוּעָתִי: (תהילים סב,ב) \\\ רָגַזוּ וְאֶל תַּחֲטְאוּ אִמְרוּ בְלִבְכֶם עַל מִשְׁפָּכְכֶם וְדַמּוּ סֵלָה. (תהילים דה,ה) \\\ דוֹם לִיקְוֹן וְהִתְחוּלַל לוֹ אֶל תִּתְחַר בְּמִצְלִיחַ דְרָכּוֹ בְּאִישׁ עֲשֵׂה מִזְמוֹת: (תהילים לז,ז)

²⁹ אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר, וכן תנא משמיה דרבי עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. (ברכות ס:) \\\ ואמאי קרו ליה נחום איש גם זו – דכל מילתא דהוה סלקא ליה אמר גם זו לטובה. (תענית כא.)

³⁰ יָקַם סְעָרָה לְדַמָּמָה וַיְחַשׂוּ גְלִיָּהֶם: (תהילים קז,כט)

present in the fire, after the fire was a soft murmuring sound (קול דממה דקה)...³¹ Here too, the D'Mama was not silence, but a quiescence compared to the bluster and boisterousness that preceded it. With that in mind, it could very well be that Va'Yidom Aharon (וַיִּדֹם אַהֲרֹן) does not mean that Aharon was silent, but rather that he conducted himself with equanimity despite the difficulty. In contrast to the pomp and circumstance of the day and the shocking and sudden death of Nadav and Avihu, Aharon's even-temperedness was equivalent to silence. He did not shout or wail in consternation; he was in pain and suffering greatly, but he overcame that to present a quietude that was a Kiddush Hashem. Aharon spoke openly about the loss he had suffered, but he did it in a way and a manner that was both accepting of God's decree and mindful of the disruption it could cause to the celebrations of the day and the honor of the deceased. This might also help explain versions of Unkelos that translate Va'Yidom (וַיִּדֹם) as "V'Shabach (ושבח), and he praised," rather than "V'Shatik (ושתיק), and he was silent."³² It is interesting to re-read many Pesukim in light of this perspective, especially

one that is recited daily. "You (God) have transformed for me my lament into dancing; You untied my sackcloth and girded me with joy. So that my soul might sing to you and not be stilled, God, my Lord, I will forever thank you (לְמַעַן וַיִּזְמְרֶךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם יְקִיָּק אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲוֵדָה)."³³ It may be enough or even laudable to have an anticipatory silence or be even-keeled in the face of difficulty (יָדָם), thereby demonstrating one's submission before God. On the other hand, that demeanor (יָדָם) is wholly insufficient when the salvation of God finally arrives. It would be unconscionable if that same stoicism and comportment persisted when experiencing redemption since it would indicate that the silence demonstrated in the face of distress was simply a lack of emotion rather than hope and acceptance of the divine will. Equanimity cannot derive from indifference or being unflappable, it has to be a conscious response to adversity. As a result, upon deliverance, one is required to no longer maintain their composure (וְלֹא יִדָּם), but to lose themselves in songs of praise and thanksgiving to God.

Shabbat Shalom

³¹ וַיֹּאמֶר צֵא וְעִמְדָהּ בְּהַר לְפָנַי יְקִיָּק וְהָנָה יְקִיָּק עֵבֶר וְרוּחַ גְּדוּלָה וְחִזְק מִפְּרִק הַרִים וּמִשְׁבַּר סְלָעִים לְפָנַי יְקִיָּק לֹא בְרוּחַ יְקִיָּק וְאַחַר הַרוּחַ רָעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ יְקִיָּק: וְאַחַר הַרְעַשׁ אֵשׁ לֹא בְּאֵשׁ יְקִיָּק וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְּקָה: (מלכים א יט, יא-יב)

³² ואמר משה לאהרן הוא דמליל " למימר בקריבי אתקדש ועל אפי כל עמא אתיקר ושבח (ושתיק) אהרן: (אונקלוס ויקרא יג, ג)
³³ הפכת מספד" למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה: למענו וזמרך כבוד ולא ידם יקניק אלקי לעולם אודך: (תהילים ל, יב-יג)